कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानका निबन्धमा वैचारिकता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर (एम. ए.) दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
गोमा गौतम
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर
२०६८

कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानका निबन्धमा वैचारिकता
- गोमा गौतम
२०६८

शोधनिर्देशक
उपप्रा. रजनी ढकाल

कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानका निबन्धमा वैचारिकता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर (एम. ए.) दोस्रो वर्षको दसौं
पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
गोमा गौतम
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर

२०६८

शोधनिर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली एम.ए. दोस्रो वर्षका विद्यार्थी गोमा गौतमले **कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको निबन्धमा वैचारिकता** शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । निकै परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको यस शोधकार्यबाट म सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मितिः २०६८।११।२२

श्री रजनी ढकाल
उप-प्राध्यापक
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
कीर्तिपुर

स्वीकृतिपत्र

नेपाली स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षका छात्रा गोमा गौतमले दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत गरेको **कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको निबन्धमा वैचारिकता** शीर्षकको शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन–समिति

प्रा. केशव सुवेदी ....

नि. विभागीय प्रमुख

उपप्रा. रजनी ढकाल ....

शोधनिर्देशक

सहप्रा. गंगा प्रसाद अधिकारी ....

बाह्य विशेषज्ञ

मिति : २०६८/११/२९

कृतज्ञता ज्ञापनपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संङ्काय नेपाली केन्द्रीय विभागको मातहतमा रही गरिएको यस **कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको निबन्धमा वैचारिकता** नामक शोधपत्रको शीर्षक छनौटदेखि अहिलेसम्म सक्दो सहयोग गर्नुका साथै समयसमयमा हौसला प्रदान गर्नुहुने गुरुआमा उपप्राध्यापक **श्री रजनी ढकाल**प्रति हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । साथै नेपाली केन्द्रीय विभागीय प्रमुख प्रा. केशव सुवेदीप्रति पनि सधन्यवाद प्रकट गर्दछु । यस क्रममा नेपाली केन्द्रीय विभागका सम्पूर्ण गुरुज्यूहरू लगायत सहयोगी कर्मचारी मित्रहरूमा कृतज्ञता प्रकट गर्नु आफ्नो कर्तव्य सम्झन्छु ।

नौ महिनासम्म गर्भमा लिई आफ्नो वात्सल्य प्रेमद्वारा उचित संस्कार र शिक्षाको मार्गमा अनेक कष्ट सहेर भएपनि मेरो उच्चशिक्षाको मार्गमा अग्रसर गराउन र आफ्नो आकाङ्क्षालाई पूरा गर्न दिनु आफ्नो दायित्व सम्झेर प्रेरणा दिने पूज्य आमा श्री मीना गौतम एवं बुबा श्री कृष्णलाल गौतमप्रति म सदैव ऋणी रहने छु । परिवारिक समस्यामा आफै जुधेर मेरो अध्ययन मार्गमा प्रशस्त सहयोग गर्ने प्रिय श्रीमान इश्वरी प्रसाद पौडेललाई विशेषतः हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

शिक्षाको मार्गमा अग्रसर हुँदा आफ्ना अमूल्य ज्ञानहरू प्रदान गर्दै मेरो उन्नतिमा सहायक हुनुभएका समस्त गुरुहरूप्रति म सदैव नतमस्तक छु । आफ्नो अमूल्य समयलाई खर्चेर सदैव मलाई सहयोग गर्ने साथी चन्द्रकला बस्नेत, भाइहरू रन्जीत गौतम, मनोज गौतम, सासु, ससुरा लगायत देवर विष्णु प्रसाद पौडेललाई बिर्सिएमा म कृतघ्नी ठहरिने छु । मलाई यस शोध पत्रको तयारीका क्रममा सामग्री उपलब्ध गराउने केन्द्रीय पुस्तकालय परिवार एवं टङ्कन कार्यलाई छिटो छरितो रूपमा गरी सहयोग गर्नु हुने युनिर्भसल फोटो कपी एण्ड कम्प्युटर सेन्टर कीर्तिपुरका शुभाष खत्रीप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

'कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको निबन्धमा वैचारिकता' नामक यस शोधपत्रलाई औपचारिक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभाग शोधमूल्याङ्कन समिति समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

शोधार्थी

गोमा गौतम

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि. कीर्तिपुर

विषय सूची

शोधनिर्देशकको सिफारिस

स्वीकृतिपत्र

कृतज्ञता ज्ञापनपत्र

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद

शोध परिचय

१. विषय परिचय १

२. समस्या कथन २

३. शोधकार्यको उद्देश्य २

४. पूर्वकार्यको विवरण र समीक्षा २

५. शोधकार्यको औचित्य महत्त्व र उपयोगिता ६

६. शोधकार्यको सीमाङ्कन ६

७. शोधविधि ७

(क) सामग्री सङ्कलन विधि ७

(ख) सामग्री अध्ययन विश्लेषण विधि ७

८. शोधपत्रको रूपरेखा ८

दोस्रो परिच्छेद

कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको निबन्धलेखनको पृष्ठभूमि, निबन्धयात्रा र निबन्धको बर्गीकरण

२.१. कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको सङ्क्षिप्त साहित्यिक जीवनी ९

२.२. निबन्धकार कृष्णचन्द्रसिंह प्रधान निबन्धलेखनको पृष्ठभूमि १०

२.२.१ लखेन प्रेरणा १०

२.२.२ निबन्धलेखनको पृष्ठभूमि ११

२.३ कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको निबन्धयात्रा र त्यसका चरणहरू ११

२.४ कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानका निबन्धको तालिकागत वर्गीकरण २०

२.५ निष्कर्ष २८

तेस्रो परिच्छेद

कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको निबन्धलेखनमा वैचारिकताको अभिप्रेरक आधार

३.१ परिचय २९

३.२ कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको वैचारिकताको अभिप्रेरक परिवेश २९
३.२.१ पारिवारिक पृष्ठभूमि २९
३.२.२ अध्ययन अध्यापन २९
३.२.३ परिस्थिति ३१
३.२.३.१ सामाजिक राजनितिक परिस्थिति ३१
३.२.३.२ अन्तर्राष्ट्रिय परिस्थिति ३२
३.२.३.३ आर्थिक परिस्थिति ३३
३.२.३.४ भ्रमण ३३
३.२.४ दार्शनिक चिन्तनको प्रभाव ३४
३.२.४.१ अध्यात्म्यवाद ३५
३.२.४.२ प्रगतिवाद ३६
३.२.४.३ मानवतावाद ३८
३.२.४.४ अस्तित्ववाद ३९
३.२.४.५ मनोविज्ञान ४०
३.२.४.६ अन्य चिन्तनको प्रभाव ४२
३.३ निष्कर्ष ४५

चौथो परिच्छेद

कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानका निबन्धहरूको वैचारिक विश्लेषण

४.१ परिचय ४६
४.२ कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानको निबन्धहरूमा विचार उपयोगको स्रोत र विधि ४९
४.३ कृष्णचन्द्रसिंह प्रधानका वैचारिक निबन्धहरूको प्रमुख विचार तथा चिन्तनहरू ५३
४.३.१. प्रगतिवादी चिन्तन ५३
४.३.२. मानवतावादी चिन्तन ५६
४.३.३ अस्तित्ववादी चिन्तन ५८
४.३.४ राष्ट्रवादी चिन्तन ६१
४.४ निष्कर्ष ६५

पाँचौ परिच्छेद

उपसंहार तथा निष्कर्ष **६६-६७**

सन्दर्भ सामग्रीसूची **६८-६९**